

Aan het college van burgemeester en
wethouders van de gemeente Leiden
Stadhuisplein 1
2311 EJ LEIDEN

Deloitte Accountants B.V.
Gustav Mahlerlaan 2970
1081 LA Amsterdam
Postbus 58110
1040 HC Amsterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9737
www.deloitte.nl

Datum:
18 januari 2022

Kenmerk:
220458C0E2/RM

Geachte leden van de raad,

Wij hebben conform onze opdrachtbevestiging d.d. 13 oktober 2021, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2021, de interim-controle voor de gemeente Leiden uitgevoerd. De interim-controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne-beheersomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van administratieve organisatie en interne controle. Tevens heeft de interim-controle als doel om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2021 te signaleren en onder uw aandacht te brengen. In deze boardletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen ter zake opgenomen.

In het kader van de interim-controle hebben wij gesprekken gevoerd met diverse medewerkers en hebben wij ook veel stukken van de organisatie ontvangen. Wij spreken onze waardering en dank uit voor de inspanningen van de organisatie om dit in een relatief kort tijdbestek mogelijk te maken en voor de medewerking die ons gedurende het uitvoeren van onze interim-controlewerkzaamheden is verleend.

Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie zijn uitgevoerd in het kader van de door u verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken en het getrouwe beeld van de jaarrekening en voor de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing, of over de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel, en bestrijken daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

De bevindingen en aanbevelingen kunnen worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college, als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

Graag lichten wij deze rapportage en onze bevindingen en aanbevelingen nader aan u toe.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

N.R. Fritz RA

Inhoudsopgave

Contact

De volgende personen
beantwoorden graag uw
vragen over deze
boardletter:

Niels Fritz

Partner
Deloitte Accountants B.V.
Tel: 088 288 0915
nfritz@deloitte.nl

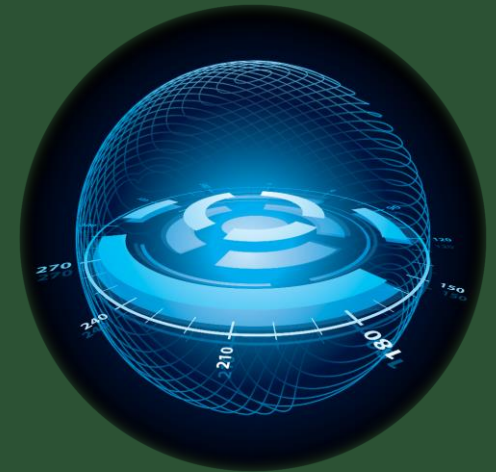
Monique van Doornum

Senior Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: 088 288 1727
mvanduist@deloitte.nl

Bestuurlijke samenvatting	4
Detailbevindingen & opvolging 2020	12
Bijlage A	21

1. Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste boodschappen

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Belangrijke aandachtsgebieden en speerpunten bij onze controle

Belangrijke aandachtsgebieden

In aansluiting op onze controle van voorgaand boekjaar, onze voorgaande rapportages en ons auditplan onderkennen wij de volgende relevante aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole 2021:

- Het naleven van de EU-aanbestedingsrichtlijnen.
- Waardering van projecten als Lammenschansdriehoek en het Stationsgebied.
- Beheersing en verantwoording van de bestedingen in het sociaal domein, waaronder Jeugd, uitbesteed aan Holland Rijnland.
- Beheersing van grote projecten (in het bijzonder grote verkeersprojecten en de gevolgen van prijsstijgingen op het projectmanagement, de projectbeheersing en de informatievoorziening daaromtrent).

In deze boardletter besteden wij, evenals vorig jaar, aandacht aan de processen die ten grondslag liggen aan de bovenstaande en overige aandachtsgebieden. Wij gaan daarbij ook in op het opvolgen van de betreffende aanbevelingen inzake het vorige boekjaar. Waar u de uitwerking van bovenstaande aandachtsgebieden niet aantreft in deze boardletter, zullen wij hierover rapporteren in ons accountantsverslag.

Interne beheersing

Wij hebben tijdens de interim-controle diverse interviews gehouden en onderbouwende controle-informatie verkregen, met het oog op het in kaart brengen van uw AO/IB (administratieve organisatie en interne beheersing). Deze interviews hebben digitaal plaatsgevonden met zowel medewerkers van gemeente Leiden als met medewerkers van Servicepunt71. De samenwerking met de gemeente Leiden is in de afgelopen maanden wederom prettig en constructief verlopen. Wij waarderen de proactieve houding van de gemeente, met als bijvoorbeeld dat wij tijdig bij complexe vraagstukken werden betrokken en dat er interne evaluatie plaatsvond met betrekking tot de aan te leveren documentatie. Dit stelt ons in de gelegenheid onze werkzaamheden met betrekking tot de belangrijke aandachtsgebieden uit te voeren. In deze boardletter gaan wij in op de belangrijkste bevindingen en aandachtsgebieden.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

COVID-19

De coronacrisis heeft ook in 2021 belangrijke inhoudelijke en financiële gevolgen (gehad), zeker op het moment dat de rijksoverheid de eerder ingestelde steunmaatregelen gaat afbouwen c.q. beëindigen. Het is de vraag wat de exacte gevolgen hiervan zullen zijn voor: de continuïteit en het betaalgedrag van bedrijven en organisaties, de werkloosheid, et cetera. Ook is er vanwege de coronacrisis extra aandacht nodig voor de financiële sturing en verantwoording van specifieke geldstromen (zoals de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers; Tozo) en voor de gevolgen hiervan wat betreft het verwachte resultaat en de benodigde financiering van de gemeente. De crisis leidt daarnaast tot extra aandacht voor en vraagstukken bij de accountantscontrole over het boekjaar 2021, zoals de wijze waarop achteraf bepaalde prestaties zijn vast te stellen en hoe om te gaan met situaties waarin de gemeente is gevraagd door te betalen zonder dat er een prestatie is geleverd. Dit kan wellicht gevolgen hebben voor de mate waarin en de wijze waarop achteraf de getrouwheid en de rechtmatigheid van bepaalde geldstromen zijn na te gaan, evenals, afhankelijk van de omvang van de onzekerheden, gevolgen hebben voor de oordeelsvorming over de jaarrekening 2021.

U heeft ons over boekjaar 2020 ons voorzien van een memorandum over de impact van COVID-19 op de gemeente. Wij vragen u deze zelfde analyse op te stellen over boekjaar 2021. Ten behoeve van de jaarrekeningcontrole zullen wij hier kennis van nemen en zullen wij de impact ervan op uw jaarrekening beoordelen.

General IT Controls (GITC's)

Tijdens onze interim-controle hebben wij inzicht verkregen in de General IT Controls met betrekking tot relevante applicaties die geen onderdeel zijn van de assurance-rapportage van ServicePunt71. Wij hebben onze werkzaamheden hierbij gericht op de General IT Controls (GITC's) met betrekking tot: toegangsbeveiliging, periodieke gebruiksreview en systeemverandering. Wij constateren hierbij enkele bevindingen, die in het volgende hoofdstuk in meer detail zijn uitgewerkt.

Tot op heden is op deze systemen nog geen IT-audit uitgevoerd wat betreft de door u getroffen geautomatiseerde beheersingsmaatregelen in de applicaties. Wij hanteren dan ook een controleaanpak waarbij wij niet steunen op de IT-omgeving. Wij adviseren u de bevindingen ten aanzien van de GITC's op te volgen met name het ontbreken van een audit trail, gedocumenteerde procedures en formele vastleggingen van de uitvoering van IT-beheersmaatregelen. Dit kan de opmaat vormen voor het verder testen van de IT-omgeving, om uiteindelijk tot een situatie te komen waarin uw organisatie kan steunen op deze applicaties en op de daarin opgenomen interne-beheersingsmaatregelen.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Frauderisicoanalyse

Als onderdeel van onze interim-controle hebben wij uw organisatie gevraagd om inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad (of de Commissie voor de Rekeningen). U bent als college - tezamen met de gemeenteraad - primair verantwoordelijk voor het beoordelen van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving.

Wij constateren dat uw gemeente de frauderisicoanalyse sinds 2020 jaarlijks in een procescyclus uitwerkt, waarbij het college jaarlijks de belangrijkste frauderisico's jaarlijks bespreekt en de frauderisicoanalyse vaststelt. Wij hebben de implementatie voor het jaar 2021 nog niet kunnen nagaan, aangezien dit proces nog onderhanden is.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Opvolging eerdere aanbevelingen

Onderstaand zijn de aanbevelingen uit onze boardletter over 2021 opgenomen, met daarachter een status van de opvolging ervan 2021. Deze status is in het volgende hoofdstuk per onderwerp nader toegelicht.

Nr	Samenvatting bevinding/aanbeveling	Gebied	Status 2021	Pagina
1.	Rapport Servicepunt71 en gevolgen voor de gemeente Leiden	<i>Algemeen</i>		13
2.	Procesbeschrijvingen	<i>Algemeen</i>		14
3.	Europese aanbestedingen	<i>Bestedingen</i>		15
4.	Grondexploitatie	<i>Grondexploitatie</i>		16
5.	Beheersing kredieten	<i>Investerings</i>		17
6.	Journaalboekingen	<i>Memorialen</i>		18
7.	IT	<i>IT-omgeving</i>		19
8.	Parkeeropbrengsten	<i>Parkeeropbrengsten</i>		20
9.	Foutieve betaling	<i>Werk & Inkomen</i>		20

Legenda:

Nieuwe bevinding

Eerder gerapporteerde bevinding; beperkte vooruitgang

Eerder gerapporteerde bevinding; herstel is gaande

Bevinding opgelost

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Samenvatting bevindingen

Wij hebben tijdens onze interim-controle de procesrisico's onderzocht, en hebben ons primair gericht op de opzet en het bestaan van de interne-beheersingsmaatregelen, voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening 2021. In hoofdstuk 2 ('Bevindingen en opvolging 2020, interim-controle 2021') hebben wij deze bevindingen meer in detail toegelicht.

Onderwerp	Boodschap
#1 Interne beheersing en Servicepunt71	De accountant van Servicepunt71 levert jaarlijks een assurance-rapport op, met daarin een oordeel over de opzet, het bestaan en de werking van de processen van de organisatie. Als accountant van gemeente Leiden kunnen wij maar op een zeer beperkt aantal beheersmaatregelen steunen (namelijk het betaalproces). Het is van belang dat Servicepunt71 de tekortkomingen in de interne beheersing opvolgt. Wij adviseren de gemeente dan ook om periodiek de ontwikkeling van de processen en de implementatie van de beheersmaatregelen bij Servicepunt71 te monitoren.
#2 Procesbeschrijvingen	Wij hebben vastgesteld dat er voor een groot aantal processen procesbeschrijvingen aanwezig zijn. Vorig jaar hebben wij u geadviseerd de zogenaamde 'key controls', expliciet te benoemen. Dit zijn interne-controlemaatregel die een essentiële waarborgen bieden binnen het proces dat de belangrijkste risico's worden afgedekt. Wij hebben begrepen dat er met het uitvoeren van de VIC's expliciet is gekeken naar de procesbeschrijvingen en naar de geïdentificeerde key controls, maar dat dit moment momenteel slechts in één proces is gewijzigd (zijnde het proces van inkomende subsidies). Het identificeren en benoemen van key controls blijft daarmee een aandachtspunt.
#3 Europese aanbestedingen	Wij constateren dat er een degelijk aanbestedingsproces is ingericht bij de gemeente. Onrechtmatige uitgaven hebben voornamelijk betrekking op doorlopende opdrachten met aanbestedingsfouten in het verleden. Procesmatig ligt er een aandachtspunt bij inkopen onder € 50.000. Er is hierbij alleen sprake van een adviserende rol vanuit 'inkopen', zodat er decentraal onderhands kan worden ingekocht. Hierdoor is het risico aanwezig dat er bij overschrijdingen sprake is van onrechtmatige aanbestedingen. Ook is de volledigheid van een contractenregister voor de inkopen voor lager bedrag dan € 50.000 niet gewaarborgd. Wij adviseren u dan ook deze overwegingen mee te nemen bij het invoeren van een nieuw inkoop- en contractmanagementsysteem in 2023.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Onderwerp	Boodschap
#4 Grondexploitatie	Wij concluderen (in lijn met 2020) dat de maatregelen van interne beheersing in opzet een toereikende mix vormen om te kunnen borgen dat de geprognosticeerde nog te realiseren baten en lasten van de projecten aannemelijk zijn. Voor de jaarrekening zijn vooralsnog de twee belangrijkste grondexploitaties het Stationsgebied (K125) en de Lammenschansdriehoek (in lijn met de jaarrekeningcontrole 2020).
#5 Beheersing kredieten	Budgethouders zijn verantwoordelijk voor het voorkomen van kredietoverschrijdingen. In de huidige situatie bieden uw systemen geen mogelijkheid om preventief te sturen op mogelijke kredietoverschrijdingen. Eventuele kredietoverschrijdingen worden dan ook pas achteraf, detectief, geconstateerd. Hierdoor loopt de gemeente Leiden een risico op onrechtmatigheden als gevolg van investerings-uitgaven die de toegekende kredieten overschrijden, en die pas achteraf worden gesignaleerd. Uw service organisatie is voornemens om in 2023 een nieuw systeem of nieuwe systemen in gebruik te nemen, waarbij wij u willen adviseren aandacht te besteden aan het inrichten van een procesmatige beheersing van de kredieten, in combinatie met de mogelijkheid tot het preventief bewaken van krediet-overschrijdingen.
#6 Journaalboekingen	Wij constateren (in lijn met voorgaand jaar) dat er geen tweedelijnscontrole plaatsvindt op het invoeren van memoriaalboekingen. Er is één medewerker die de aanlevering (door financieel adviseur of budgethouder) en de autorisatie (door de budgethouder) van de memoriaal controleert en op basis daarvan de boeking in het systeem zet. Er vindt geen controle door een tweede functionaris plaats op de invoer. Er is dus niet voldoende functiescheiding in het proces aanwezig, terwijl hier sprake is van een inherent verhoogd risico op fraude ('significant risk'). Wij blijven u adviseren een controle te laten uitvoeren op het op de juiste wijze verwerken van de memoriaalboekingen en raden u tevens aan intern een data-analyse uit te voeren op deze boekingen. Tevens adviseren wij u om het systeem waar mogelijk zodanig aan te passen dat de functiescheiding tussen het boeken en het goedkeuren van handmatige memoriaalboekingen wordt afgedwongen door het geautomatiseerde systeem.
#7 Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving	Wij inventariseren in de IT omgeving risico's en (belangrijke) tekortkomingen voor de relevante applicaties die geen onderdeel zijn van de assurance-rapportage van ServicePunt71. Wij hebben dit gedaan voor de volgende maatregelen: toegangsbeveiliging, periodieke gebruikersreview en systeemveranderingen. Tot op heden is er nog geen IT-audit uitgevoerd teneinde de door uw gemeente getroffen geautomatiseerde beheersingsmaatregelen in de applicaties na te gaan. Wij adviseren u om op basis van een risicoanalyse een stelsel van interne IT-beheersmaatregelen en onderliggende procedures te documenteren en de periodieke toetsing van de geïdentificeerde beheersmaatregelen formeel vast te leggen (audit trail).

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Leiden

Onderwerp	Boodschap
#8 Parkeeropbrengsten	Maandelijks wordt er een aansluiting gemaakt tussen de subadministratie en de financiële administratie (Decade) inzake de parkeeropbrengsten. Deze maandelijkse aansluitingen hebben als gevolg van personele wisselingen voor 2021 niet structureel plaatsgevonden. De tijdige, juiste en volledige registratie van de parkeeropbrengsten is hierdoor niet gewaarborgd. Wij adviseren om, los van de jaarlijkse aansluiting, die wordt uitgevoerd als onderdeel van het balansdossier, structureel een periodieke aansluiting te maken tussen de financiële en de subadministratie, zodat eventuele verschillen tijdig worden geconstateerd en hier, indien nodig, sturing op kan plaatsvinden. Wij hebben begrepen dat inmiddels invulling is gegeven voor de opvolging van deze openstaande functie waarmee dit advies voor 2022 opgepakt zal worden.
#9 Foutieve betaling	Bij de afdeling Werk en Inkomen heeft er in het proces rondom het betalen van de bijzondere bijstand in september 2021 een foutieve betaling plaatsgevonden. U heeft deze foutieve betaling intern zelf geconstateerd en inmiddels is dit bedrag terugontvangen. Wij zullen in de komende periode met elkaar kijken naar het interne beheerssysteem en zullen u hier verder over informeren via ons accountantsverslag.

2. Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#1 Interne beheersing en Servicepunt71

Onze interim-controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne-beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. Voor de gemeente Leiden betekent dit dat de interne-beheersingsomgeving van Servicepunt71 daar vanzelfsprekend een onderdeel van is aangezien een belangrijk deel van de (administratieve) processen van de gemeente immers via Servicepunt71 loopt. De accountant van Servicepunt71 levert jaarlijks een assurance-rapport op, met daarin een oordeel over de opzet, het bestaan en de werking van de processen van de organisatie.

De accountant van Servicepunt71 concludeert op basis van de werkzaamheden die tot dusver zijn uitgevoerd dat het verkrijgen van toereikende controlezekerheid over de realisatie van de beheersdoelstellingen in het control framework 2021 haalbaar is. De realisatie van de beheersdoelstellingen is daarmee afhankelijk van de nog uit te voeren werkzaamheden in het tweede halfjaar.

Als accountant van gemeente Leiden kunnen wij maar op één beheersmaatregel steunen (namelijk het betaalproces). In lijn met vorig jaar zullen wij dan ook meer gegevensgerichte werkzaamheden uitvoeren. Hierbij merken wij wel op dat er op enkele processen en beheersingsmaatregelen al verbeteringen zijnesignaleerd.

Evenals vorig jaar beogen wij om in nauw overleg met de ambtelijke organisaties en de accountant van Servicepunt71 over de inrichting van deze aanvullende controlewerkzaamheden, een zo efficiënt en effectief mogelijke mix tussen enerzijds de werkzaamheden die door de accountant van Servicepunt71 worden uitgevoerd, en anderzijds door ons als accountant van uw gemeente worden uitgevoerd. Het is van belang dat Servicepunt71 de tekortkomingen in de interne beheersing opvolgt. Wij adviseren de gemeente dan ook om de ontwikkeling van de processen en de implementatie van deze beheersmaatregelen bij Servicepunt71 periodiek te monitoren.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#2 Procesbeschrijvingen

Wij hebben vastgesteld dat voor een groot aantal, en sowieso de belangrijkste processen, uitgebreide procesbeschrijvingen aanwezig zijn. Deze procesbeschrijvingen laten in detail alle processtappen zien, evenals welke functionarissen bij deze processen betrokken zijn, en welke werkzaamheden deze medewerkers uitvoeren om te waarborgen dat de beheersdoelstellingen worden behaald. Ook wordt er per processtap een beheersmaatregel beschreven.

Vorig jaar hebben wij u geadviseerd de zogenaamde 'key controls' expliciet te benoemen. Dit zijn interne-controlemaatregelen die een essentiële waarborg bieden binnen het proces dat de belangrijkste risico's worden afgedekt. Door de key controls op deze wijze te onderkennen en ze te koppelen aan het risico, zult u in staat zijn het bestaan en de werking van de control in te richten en daarmee uw controlframework te versterken. Wij hebben begrepen dat er met het uitvoeren van de VIC's expliciet is gekeken naar de procesbeschrijvingen en de geïdentificeerde key controls, maar dat dit momenteel slechts in één proces is gewijzigd (zijnde het proces van inkomende subsidies). Het identificeren en benoemen van key controls blijft daarmee een aandachtspunt. Wij zullen in de komende periode met uw concretiseren welke processen dit specifiek betreffen.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#3 Europese aanbestedingen

Wij constateren dat een degelijk aanbestedingsproces bij de gemeente is ingericht. Onrechtmatige uitgaven hebben voornamelijk betrekking op doorlopende opdrachten met aanbestedingsfouten in het verleden. Wij verwachten als gevolg van de procesverbeteringen en vanwege de opvolging ten aanzien van de onrechtmatig aanbestede opdrachten een dalende trend in de jaarlijkse onrechtmatige uitgaven.

Procesmatig ligt er een aandachtspunt bij inkopen onder € 50.000. Er is hierbij alleen sprake van een adviserende rol vanuit inkopen, zodat er decentraal onderhands kan worden ingekocht. Hierdoor is het risico aanwezig dat er bij overschrijdingen sprake is van onrechtmatige aanbestedingen. Ook is de volledigheid van een contractenregister voor de inkopen voor een lager bedrag dan € 50.000 niet gewaarborgd. Wij adviseren dan ook deze overwegingen mee te nemen bij het invoeren van een nieuw inkoop- en contractmanagementsysteem in 2023.

De interne auditmedewerkers van Servicepunt71 hebben de uitgaven over 2021 t/m periode 9 geïnventariseerd. De spendanalyse over deze periode is nog niet volledig afgerond ten tijde van de interim-controle. In de spendanalyse worden alle uitgaven van geselecteerde crediteuren integraal doorgenomen op eventuele aanbestedingsfouten in het kader van de Europese aanbestedingswet. In de spendanalyse worden ook de opdrachten met geconstateerde aanbestedingsfouten in de controle van 2020 nader geanalyseerd voor de uitgaven in 2021. De spendanalyse is tevens het eerste uitgangspunt voor de controle door ons als externe accountant. Tijdens de controle over 2020 hebben wij vastgesteld dat de spendanalyse over het algemeen grondig is voorbereid, waarbij alle rechtmatigheidsfouten reeds door de interne auditmedewerkers zijn geconstateerd. Deze medewerkers verrichten de spendanalyse tussentijds over de eerste negen maanden van 2021 om tijdig een indicatie te kunnen geven van de totale aanbestedingsonrechtmatigheid in 2021. Deze spendanalyse wordt naar verwachting in november afgerond. Wij zullen de uitkomsten van deze interne controle meenemen bij onze jaarrekeningcontrole.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#4 Grondexploitatie

Waardering bouwgronden in exploitatie

Wij concluderen (in lijn met 2020) dat de maatregelen van interne beheersing in opzet een toereikende mix vormen om te kunnen borgen dat de geprognosticeerde nog te realiseren baten en lasten van de projecten aannemelijk zijn. Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing rondom dit schattingsproces zijn de diverse gesprekken die intern in januari door de afdeling Grond, Vastgoed en Markt worden gevoerd om het MPG te actualiseren. Wij hebben afgesproken om in het komende voorjaar wederom een dergelijke bespreking bij te wonen, om het bestaan van de beheersmaatregelen na te gaan.

Projectspecifieke aandachtspunten

Voor de jaarrekening zijn voornamelijk de twee belangrijkste grondexploitaties het Stationsgebied (K125) en de Lammenschansdriehoek (in lijn met de jaarrekeningcontrole 2020). Wij hebben inmiddels met u afspraken gemaakt om in het begin van 2022 verdere opvolging te geven aan de controle van de grondexploitaties.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#5 Beheersing kredieten

Budgethouders zijn verantwoordelijk voor het voorkomen van kredietoverschrijdingen. Via Cognos kan de budgethouder de voortgang op zijn of haar kredieten monitoren binnen Decade. Jaarlijks voert SP71 controles uit op de kredieten, op de juiste invoer conform de besluitvorming, en op kredietoverschrijdingen. Met deze wijze van beheersing worden eventuele kredietoverschrijdingen pas achteraf geconstateerd (detectief). Hierdoor loopt de gemeente Leiden het risico op onrechtmatigheden als gevolg van investeringsuitgaven die de toegekende kredieten overschrijden, en die pas achteraf worden gesignaleerd. Wij zullen na afloop van het boekjaar gegevensgerichte werkzaamheden uitvoeren, om na te gaan of er sprake is van kredietoverschrijdingen.

In de huidige situatie bieden uw systemen (Decade & Proquro) niet de mogelijkheid om preventief te sturen op mogelijke kredietoverschrijdingen. Uw service organisatie is voornemens in 2023 een nieuw systeem of nieuwe systemen in gebruik te nemen, waarbij wij u willen adviseren aandacht te besteden aan het inrichten van een procesmatige beheersing van de kredieten en aan de mogelijkheid van het preventief kunnen bewaken van kredietoverschrijdingen.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#6 Journaalboekingen

Het (fraude)risico ten aanzien van management override of controls is een verplicht (verondersteld) risico voor de accountant en geldt niet specifiek voor uw gemeente. Het uitgangspunt hierbij is dat het management zich in een unieke positie bevindt om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne-beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Als gevolg van de onvoorspelbaarheid van de wijze waarop het management de interne-beheersingsmaatregelen doorbreekt, vormt dit een risico op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude, en vormt het om die reden een significant risico.

Wij constateren (in lijn met voorgaand jaar) dat er geen tweedelijnscontrole plaatsvindt op het invoeren van memoriaalboekingen. Er is één medewerker die de aanlevering (van financieel adviseur of budgethouder) en autorisatie (van de budgethouder) van de memoriaal controleert en op basis daarvan de boeking in het systeem zet. Er vindt geen controle door een tweede functionaris plaats op deze invoer. Er is dus niet voldoende functiescheiding in het proces aanwezig, terwijl hier sprake is van een inherent verhoogd risico op management override of controls. Wij blijven u dan ook adviseren om een controle te laten uitvoeren op het op de juiste wijze verwerken van de memoriaalboekingen, en raden u aan tevens intern een data-analyse uit te voeren op deze boekingen. Tevens adviseren wij u om het systeem waar mogelijk zodanig aan te passen dat de functiescheiding tussen het boeken en goedkeuren van handmatige memoriaalboekingen wordt afgedwongen.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#7 Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Tijdens onze interim-controle hebben wij inzicht verkregen in de General IT Controls met betrekking tot relevante applicaties die geen onderdeel zijn van de assurance-rapportage van Servicepunt71. Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Voor deze doeleinden inventariseren wij de IT omgeving, risico's en (significante) tekortkomingen. Wij hebben dit gedaan voor de maatregelen toegangsbeveiliging, periodieke gebruikersreview en systeemveranderingen:

- Toegangsbeveiliging: beheersingsmaatregelen die ervoor zorgen dat de functionarissen slechts toegang hebben tot de IT-systemen, voor zover deze toegang nodig is voor het uitvoeren van de werkzaamheden uit hun taakomschrijving inclusief een adequaat wachtwoordbeleid.
- Periodieke gebruikersreview: beheersingsmaatregelen inzake periodieke review(s) op de gebruikers, inclusief de toegekende rechten binnen de relevante applicatiesystemen, om te waarborgen dat slechts de functionarissen die daartoe bevoegd zijn toegang hebben tot de systemen.
- Systeemverandering: beheersingsmaatregelen die ervoor zorgen dat wijzigingen in de IT-systemen slechts dán geïmplementeerd worden, wanneer deze op een effectieve wijze zijn getest en geautoriseerd.

Het risico bestaat dat door het ontbreken van gedocumenteerde procedures en formele vastleggingen van het uitvoeren van IT-beheersmaatregelen een audit trail niet of onvoldoende aanwezig is, het uitvoeren van deze beheersmaatregelen niet (aantoonbaar) kan worden vastgesteld. Dit omvat ook de (zichtbare) autorisatie die ten grondslag ligt aan de wijzigingen en de periodieke gebruikersreview binnen de IT-omgeving.

Tot op heden is nog geen IT-audit uitgevoerd om de door uw gemeente getroffen geautomatiseerde beheersingsmaatregelen in applicaties vast te stellen. Wij adviseren u om op basis van een risicoanalyse een stelsel van interne IT-beheersmaatregelen en onderliggende procedures te documenteren en periodieke toetsing van geïdentificeerd beheersmaatregelen formeel vast te leggen (audit trail). Wij hanteren een controleaanpak waarbij wij niet steunen op de IT-omgeving.

Detailbevindingen & opvolging 2020

Interim-controle 2021

#8 Parkeeropbrengsten

Maandelijks wordt er een aansluiting gemaakt tussen de subadministratie van de derde partij (CityPermit) en de financiële administratie (Decade) inzake de parkeeropbrengsten. Deze maandelijks aansluitingen hebben als gevolg van personele wisselingen voor 2021 niet structureel plaatsgevonden. De tijdige, juiste en volledige registratie van de parkeeropbrengsten is hierdoor niet gewaarborgd.

Wij constateren dat tijdens de controle over 2020 door het team AO/IC, als onderdeel van het jaarrekeningtraject, de gegevens uit Decade zijn aangesloten met de controleverklaringen van de derde partijen die verantwoordelijk zijn voor de registratie van de parkeeropbrengsten. Uit deze jaaraansluiting van 2020 bleken geen materiële verschillen. Zowel de afdeling zelf als de interne accountant beoordeelt de afgegeven controleverklaring in het kader van het balansdossier. Wij adviseren u om, naast deze jaarlijkse aansluiting, structureel een periodieke aansluiting te maken tussen de financiële- en de subadministratie, zodat eventuele verschillen tijdig worden geconstateerd en hier, indien nodig, sturing op kan plaatsvinden. Wij hebben begrepen dat inmiddels invulling is gegeven voor de opvolging van deze openstaande functie waarmee dit advies voor 2022 opgepakt zal worden.

#9 Foutieve betaling

Ten tijde van de interim-controle 2021 hebben wij van u begrepen dat er bij de afdeling Werk en Inkomen heeft in het proces rondom de betaling van de bijzondere bijstand in september 2021 een foutieve betaling heeft plaatsgevonden. U heeft deze foutieve betaling intern zelf geconstateerd en het bedrag is inmiddels terugontvangen. Wij zullen in de komende periode met elkaar kijken naar het interne beheerssysteem en zullen u hier verder over informeren via ons accountantsverslag.

Bijlage A

Reikwijdte van onze
werkzaamheden

Bijlage A – Reikwijdte van onze werkzaamheden

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel over de jaarrekening van 2021, teneinde vast te stellen dat deze een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente Leiden, met inachtneming van de wettelijke bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Een jaarrekeningcontrole heeft niet als doel om enige zekerheid te geven over de kwaliteit van de interne organisatie. De controle bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder een risicoanalyse, analytische procedures, detailcontroles en voor zover mogelijk en efficiënt het testen van de interne beheersmaatregelen die zijn gerelateerd aan en relevant zijn voor de controle. Wij richten ons hierbij alleen op de interne controleomgeving die relevant is voor onze oordeelsvorming over de jaarrekening.

De boardletter is gebaseerd op onze interim-controle als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2021. Volledigheidshalve merken wij op dat onze controlewerkzaamheden, analyse en evaluatie zijn uitgevoerd in het kader van de door uw gemeenteraad verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2021.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door ons als accountant van de gemeente Leiden toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen nemen wij de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het

opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe en rechtmatige beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan en de efficiency van de interne beheersing als geheel en bestrijkt deze daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

Daarnaast is onze controle niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Indien wij aangesteld zouden zijn om een fraudeonderzoek bij de gemeente Leiden uit te voeren, zouden wij wellicht andere bevindingen hebben geconstateerd en observaties hebben gerapporteerd dan die welke nu zijn opgenomen in deze boardletter.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte organisatie”). DTTL (hierna ook te noemen “Deloitte Global”) haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichtingen of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteit is aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belasting- en juridische diensten, consulting, financial advisory, and risk advisory diensten aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op zijn meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.